

Estradi-hanke (2023–2025) loppuraportti

Kulttuurialan osaamisen kehittäminen ikääntyneille suunnatuista
etäpalveluista sekä alan laajempi organisoituminen OKM/216/620/2023 28.9.2023

Kauniaisten kaupunki
Grankulla stad

Euroopan unionin
rahoittama

NextGenerationEU

Sisällys

1.	Johdanto.....	3
2.	Estradi-hankkeen tavoitteet (tiivistelmä)	3
3.	Kulttuurin etäpalvelukokeilut	4
3.1	Helsinki.....	5
3.2	Espoo	7
3.3	Vantaa	8
3.4	Kauniainen	9
4.	Työpajat	10
4.1	Kulttuurietämys-malli	10
4.2	Kirjallisuusterapia-työpajat	11
5.	Seminaarit ja webinaarit	12
6.	Selvitykset	12
6.1	Taide- ja kulttuurialan toimijoiden ansainta- ja rahoitusmallit digitaalisilla alustoilla	13
6.2	Rahoitus – ja ansaintalogiikan selvitys oppilastyö	14
6.3	Laatutavoitteet: kulttuurin etäpalvelu ikääntyneille	15
6.4	Käsitteiden määrittelyä ja sanastovinkkejä	15
6.5	Tekijänoikeudet	16
7.	Verkostoituminen	17
8.	Lämpio-alustan jatkokehitys	19
8.1	Lämpion tulevaisuus	20
9.	Loppupäätelmät; opit ja tulevaisuuden kehittämiskohteet	22

1. Johdanto

Estradi-hanke (2023–2025) oli Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama (erityisavustus: Kulttuurialan osaamisen kehittäminen ikääntyneille suunnatuista etäpalveluista sekä alan laajempi organisoituminen OKM/216/620/2023 28.9.2023) Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten yhteishanke. Siinä edistettiin taide- ja kulttuurialan osaamista ja tietämystä ikääntyneille suunnattujen kulttuurin etäpalveluiden piiriin liittyvistä teemoista.

Estradi-hanke oli jatkoa Lämpiö-hankkeelle, jossa luotiin valtakunnallinen, ikääntyneille suunnatut kulttuurin etäpalvelut yhdelle sivustolle kokoava digitaalinen Lämpiö.fi-alusta.

Estradi-hankkeessa kehittämisen painopiste siirtyi kulttuurin etäpalveluiden sisältö- ja tuotantokehittämiseen. Estradin tavoitteena oli edistää ikääntyneille suunnattujen kulttuurin etäpalveluiden systemaattista kehittämistä kulttuurin etäpalvelukokeilujen ja erilaisten selvitysten kautta. Hankkeen aikana järjestettiin myös webinaareja ja seminaareja sekä työpajoja alan ammattilaisille. Hankkeen tavoitteena oli myös hahmotella toimintamalli ikääntyneiden etäkulttuuripalveluita kehittäväälle valtakunnalliselle foorumille.

Tässä hankkeen loppuraportissa kerrotaan, kuinka hankkeen tavoitteisiin päästiin ja mitä uutta aiheesta on opittu. Loppuraportin tavoitteena on, kuten koko Estradi-hankkeenkin, lisätä taide- ja kulttuurialan osaamista ja tietämystä aiheesta ja antaa avaimia siihen, miten kulttuurin etäpalveluiden kehittämistä voisi jatkaa tulevaisuudessa, unohtamatta olemassa haasteiden huomioimista.

Hankkeen aikana toteutetut selvitykset ja tämä loppuraportti kootaan hankkeen aikana perustetulle verkkosivulle Innokylään: <https://www.innokyla.fi/fi/toimintamalli/ikaantyneille-suunnattujen-kulttuurin-etapalvelujen-kehittaminen>

2. Estradi-hankkeen tavoitteet (tiivistelmä)

Estradi-hankkeen (2023) päätavoitteena oli lisätä taide- ja kulttuurikentän osaamista ikääntyneille suunnattujen **kulttuurin etäpalveluista** ja niihin liittyvistä ansaintamahdollisuuksista. Suomen taide- ja kulttuurikenttä koostuu moninaisesta joukosta toimijoita, aina julkisin varoin toimivista suurista kulttuuri-instituutioista pieniin parin työntekijän taide- ja kulttuurialan toimijoihin. Hankkeen tavoitteena oli tuottaa tietoa ja ratkaisuja tämän kulttuurin etäpalveluja tekevän moninaisen joukon avuksi. Tavoitteena oli, että ikääntyneille suunnatut kulttuurin etäpalveluiden kehittäminen olisi systemaattisempaa ja organisoidumpaa hankkeessa toteutettujen toimenpiteiden jälkeen. Hankkeen aikana toteutettiin ikääntyneille suunnattuja innovatiivisia, ammattimaisesti tuotettuja kulttuurin etäpalveluita Lämpiö-alustalle.

Tavoitteena oli myös selkeyttää ikääntyneille suunnattujen etäkulttuuripalveluiden parissa käytettävää sanastoa ja laatia yleisiä laatutavoitteita kulttuurin etäpalveluille. Myös kulttuurin etäpalveluiden tekijänoikeuksiin liittyviä kysymyksiä selvitettiin, jonka tuloksena hankkeen aikana toteutettujen kulttuurin etäpalveluiden toteutuspaikkana toimineelle Lämpiö-alustalle laadittiin ohjeistusta tekijänoikeuksista.

Ymmärrystä kulttuurin etäpalveluiden tuotantoon liittyvistä uusista rahoitus- ja ansaintamahdollisuuksista on lisätty hankkeen kautta tilattujen selvitysten kautta. Oppilastyönä saatiin toimeksiannon kautta selvitys kulttuurin etäpalveluja tarjoavien alustojen mahdollisuuksista ja Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporelta tilattiin selvitys taide- ja kulttuurialan toimijoiden omista näkemyksistä kulttuurin etäpalveluihin liittyvistä rahoitus- ja ansaintamahdollisuuksista.

Ajatusta valtakunnallisesta ikääntyneille suunnattujen kulttuurin etäpalveluiden kehittämiseen tähtäävästä ”foorumista” pidettiin yllä, mutta sellaisen rakentaminen jäi hankkeen aikana kehitystasolle. AILI-verkosto, jonka pohjalle forumi suunniteltiin rakennettavan, hiipui osallistujamääriltään hankkeen aikana.

Estradi-hankkeessa oli varattu rahoitusta myös Lämpiö-alustan tekniseen kehittämiseen ja tämän kehittämistyön myötä alusta vastaa nyt teknisiltä ominaisuuksiltaan paremmin niin käyttäjien kuin sisällöntuottajien tarpeita.

3. Kulttuurin etäpalvelukokeilut

Estradi-hankkeen tavoitteena oli tuottaa ikääntyneille suunnattuja kulttuurin etäpalvelukokeiluita hankkeeseen osallistuvissa kunnissa, jotka olivat Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen (suuruusjärjestyksessä). Hankkeessa työskenteli kokopäiväisesti kaksi henkilöä Helsingin kaupungilta, projektikoordinaattori Riikka Mäkinen (1.1.2024-31.10.2025) ja projektituottaja Aapo Koistinen (19.8.2024-18.6.2025).

Kukin kunta sai käytettäväkseen kunnan asukaslukuun suhteutetun osuuden avustuksesta ja kunkin kunnan omavastuuosuus oli henkilökunnan hankkeeseen käyttämä aika. Avustuksella toteutettiin kulttuurin etäpalvelukokeiluja hankekunnissa ja avustusta oli käytettävissä seuraavasti: Helsinki 40 000 e, Espoo 30 000 e, Vantaa 25 000 e ja Kauniainen 5 000 e.

Espoosta hankkeeseen työaikaansa käyttivät Elina Pulli ja Katarina Czajka, Vantaalta Terho Valkonen ja Kauniaisista Marina Catani. Hankekuntien työntekijöiden hankkeeseen käyttämää työaika seurattiin työajanseurannalla. Hankekuntien omavastuuosuudet, eli työntekijöiden hankkeeseen käyttämät työtunnit olivat: Espoo 9 500 e, Vantaa 7 500 e ja Kauniainen 1 000 e. Helsingin omavastuuosuus, 23 000e, katettiin Helsingin kaupunginkanslian määrärahana.

Hankekunnille oli annettu ohjeeksi toteuttaa kokeiluja hankkeen aikana. Jokaisella kokeilulla oli tarkoitus olla joku tutkittava teema (esim. eri kohderyhmät, osallistaminen, maksullisuus, hybridipalvelu). Kokeiluja oli hankesuunnitelman mukaan tarkoitus sparrata etukäteen ja hankkeen aikana tuotantoklinikoissa, joita järjestettäisiin hankekunnissa. Tuotantoklinikoihin olisi suunnitelman mukaan voinut osallistua myös ulkopuolisia toimijoita.

Myönteinen avustuspäätös Estradi-hankkeelle saatiin jo syksyllä 2023, ja hankekunnista Espoo ja Vantaa ehdivät jo päättää etäkulttuurikokeilujen tekijät ja aiheen ennen hankkeen virallista käynnistymistä vuoden 2024 alussa.

3.1 Helsinki

Helsingin kaupungin toimesta Kanneltalolla toteutettiin etälaulutapahtumia, helsinkiläiset kirjastot striimasivat kirjailijahaastatteluita eri toimipisteiltä, ja Helsingin kaupunginorkesteri järjesti konserttejaan alustavia etätapauhtumia ikääntyneille yleisöille. Kulttuurin etäpalvelukokeilut päätettiin toteuttaa Helsingin kaupungin organisaation sisällä, jotta hankkeessa saatu osaaminen ja opit jäävät osaksi kaupungin organisaatiota.

Kanneltalo

Kannelmäessä Helsingissä sijaitsevilla Kanneltalolla toisinnettiin aiemmin onnistuneita Hyvän tuulen hetket -etälaulutapahtumia Lämpio-alustalla. Hyvän tuulen hetket toteutettiin Helsingin ensimmäisenä kokeiluna vuoden 2024 syksyllä. Hybridinä toteutetuista tilaisuuksista opittiin, että jos erityisesti teknistä osaamista ei ole järjestäjällä, niin toteuttaminen on hankalampaa. Jos tekninen osaaminen pitää ostaa ulkopuolelta niin tilaisuuden järjestäminen tulee varsin kalliiksi. Pitkäjänteinen toiminta vaatisi, että osaaminen on talossa sisällä. Tätä puolta henkilökunnan osaamisesta pyrittiin lisäämään kirjaston kanssa toteutetun kokeilun kautta.

Kirjasto

Helsingin kaupunginkirjaston etäpalvelukokeiluja lähdettiin pilotoimaan Vuosaaren toimipisteellä, josta tavoitteena oli laajentaa toimintaa myös muille toimipisteille. Lähtökohtana oli, että kaikki toteutukset tehdään henkilöstön toimesta ilman ulkopuolelta tilattuja toimijoita (lukuun ottamatta esiintyjiä). Näin myös toimittiin neljässä eri kirjaston toimipisteessä Vuosaarella, Kalliossa, Töölössä ja Vallilassa. Ajatuksena oli, että itse toteuttamalla etäsisältöjä ja Lämpion käyttöä saataisiin vakiinnutettua kirjaston toimintaan, kun osaaminen jää toimipisteisiin sisälle. Tämä toimi osittain mutta johti myös tiettyihin hankaluuksiin. Tärkeimmäksi resurssiksi näissä kokeiluissa nousi työaika. Vaikka hankkeen kautta oli käytettävissä rahoitusta, niin esimerkiksi kirjailijavierailun järjestämiseen ja striimaamiseen kuuluu huomattavasti piilotyötä. Tällainen työajan aliresursointi on tyypillistä etäpalveluiden toteuttamisessa. Etenkin toiminnan aloittamisen yhteydessä paljon työaika kuluu selvitystyöhön ja harjoitteluun. Tähän täytyy osata varata organisaation jokaisella tasolla ja tehdä työnohjausta siten, että muita tehtäviä kevennettäisiin ja tällä tavalla pystyttäisiin vapauttamaan tarvittavaa työaika toiminnan kehittämistä ja toteuttamista varten.

Helsingin kaupunginorkesteri

Helsingin kaupunginorkesterin kanssa toteutettiin Tiistaietkoja Lämpiössä, jotka johdattivat yleisön kunkin konserttiviikon teemoihin.

Helsingin kaupunginorkesterin konsertteja on mahdollista seurata verkossa HKO Screen -verkkolähetysten kautta ympäri vuoden. HKO Screen tuo orkesterin konsertit kotisohville 1–2 kertaa kuussa.

Helsingin kaupunginorkesteri järjesti Lämpiössä Tiistaietkoja keväällä 2025 HKO Screen -konserttiviikoilla. Tiistaietkot johdattivat kunkin konserttiviikon teemoihin ja etkojen asiantuntijaoppaana toimi kapellimestari Satu Simola.

Estradi-hanke mahdollisti näiden kaikille avoimien Tiistaietkojen toteutuksen Lämpiössä. Vuorovaikutteiset Tiistaietkot toteutettiin 7 kertaa tiistaisin klo 13 kevään 2025 aikana. Satu Simolan konserttialustuksen lisäksi Tiistaietkoissa oli mahdollista keskustella viikon teemasta.

Helsingin kaupunginorkesterin kanssa toteutetussa kokeilussa tavoitteena oli testata erilaisia vuorovaikutteisia verkkosisältöjä, jotka lisäävät taiteen vastaanottokykyä. Erityisesti pyrittiin keskittymään sisältöön ja toteuttamaan tapahtumat kevyellä teknisellä toteutuksella. Myös tapahtumien monistettavuus oli keskiössä. Lämpiössä Tiistaietkoja järjestettiin sekä suoratoistona että Kaverikatsomon kautta, jolloin voitiin kokeilla kuinka erilaiset toteutustavat toimivat.

Tiistaietkojen toteuttamista suunniteltiin yhdessä Helsingin kaupunginorkesterin yleisötyövastaavan Annika Kukkosen ja viestintäasiantuntija Hannele Tavin kanssa yhteisessä työpajassa tammikuussa 2025. Sisältösuunnittelun keskiössä oli tulevien tilaisuuksien vuorovaikutteisuuden tapojen kokeilu ja yleisesti osaamisen vahvistuminen ikääntyneille tuotetuissa vuorovaikutteisissa verkkosisällöissä.

Tavoitteena oli ennakkoluulottomasti kokeilla erilaisia tapoja toimia verkossa. Palautetta toteutuksesta saatiin Helsingin Jätkäsaarella toimivalta *Kulttuuriklubi*-nimiseltä ikääntyneistä henkilöistä koostuvalta ryhmältä. Kulttuuriklubiin kuuluu n. 100 aktiivista jäsentä ja sen jäseniä osallistettiin kehitystyöhön monin tavoin. Kulttuuriklubilaisille lähetetyn palautekyselyn perusteella kevään luentoja kehitettiin ja toukokuussa heidät kutsuttiin yhteiskehittämistilaisuuteen Musiikkitalolle ja heille annettiin mahdollisuus keskustella lisää Helsingin kaupunginorkesterin ikääntyneille suunnatuista verkkosisällöistä.

Tiistaietkojen lisäksi Lämpiössä toteutettiin kaksi kertaa Eläytyvän kuuntelun hetket yhteistyössä taidekollektiivi KOKEMUKSEN kanssa.

Tavoitteena oli nostaa HKO Screen -striimilähetystyksiä ja tuoda näille uutta yleisöä Tiistaietkojen kautta. Kokeilujen kautta opittiin uutta verkkoalustalla toimimisesta. Lämpiö.fi-palvelu ei ole valmis ja sen toiminnassa ilmeni monenlaisia haasteita kokeilun aikana. Kuitenkin alustan korjausideoihin tartuttiin kevään aikana ja palvelua kehitettiin toiveiden mukaan. Kokeilujen kautta voi todeta, että suoratoistona eli striiminä toteutetuissa etäkokeiluissa panos-tuotossuhde oli parempi kuin kaverikatsomon kautta tuotetussa sisällössä. Vuorovaikutus tapahtui suoratoiston aikana chatin

TIISTAIETKOT
Satu Simolan kanssa

**TIISTAIETKOT
VIRITTÄVÄT HKO
SCREEN -LÄHETYKSEEN**

Helsingin kaupunginorkesterin suosittu Konserttietkot laajenevat verkkoon maksuttomalle ja helppokäyttöiselle Lämpiö.fi-alustalle. Orkesteri järjestää Tiistaietkoja verkossa keväällä 2025 HKO Screen -konserttiviikoilla. Kaikille avoimilla Tiistaietkoilla kapellimestari Satu Simola johdattaa yleisöä kunkin viikon konsertin teemoihin.

Tiistaietkot keväällä 2025

Tiistai 15.4. klo 13 Tiistaietkot: Taivaan pasuunat
Tiistai 29.4. klo 13 Tiistaietkot: Vappumatinea
Tiistai 13.5. klo 13 Tiistaietkot: Vapaa mutta onnellinen

→ **TIISTAIETKOT
15.4. KLO 13**

→ **LUE LISÄÄ
TIISTAIETKOISTA JA
LÄMPIÖSTÄ**

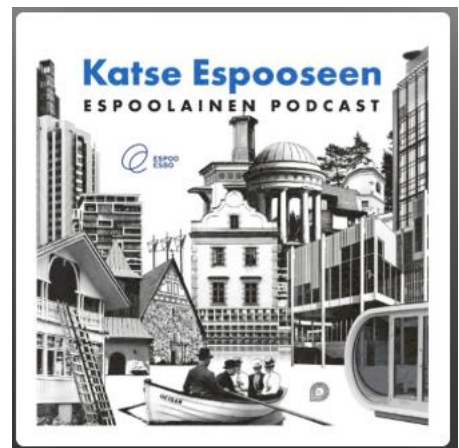
kautta, Kaverikatsomo toimii Teams-kokouksen tavoin. Suoratoistona toteutetut sisällöt jäivät Lämpioon tallenteena, eli niitä voi seurata myös jälkikäteen. Kaverikatsomon kautta toteutetut tilaisuudet olivat seurattavissa ainoastaan suorana lähetyksikään.

Kaiken kaikkiaan Tiistaietkot olivat hyvä uusi avaus verkossa toimimiselle ja erilaisten kulttuurin etäpalveluiden toteuttamisen kokeiluun. Tekniset haasteet olivat osa oppimista.

3.2 Espoo

Espoon kaupunki toteutti Estradi-hankkeen yhteydessä podcast-sarjan ja kirjan, jotka yhdistyivät tekoälyllä toteutettuun mediataideteokseen. Podcast-sarjaa varten haastateltiin ikääntyneitä Espoon eri asuinalueilta ja heidän muistojensa pohjalta rakennettiin podcast -sarjan sisältö.

Katse Espooseen –muistelupajoissa kerättiin talteen kirjaan liittyvien kuvitusideoiden lisäksi ihmisten tarinoita ja niiden pohjalta tehtiin [Katse Espooseen podcast –sarja](#). Kuten podcast-jakso kertoo Espoosta ja espoolaisuudesta ikäihmisten ja kuhunkin jaksoon kutsutun haastateltavan äänellä. Kuten kuudesta alueesta ja aukeamasta sai oman podcast-jaksonsa. Lisäksi on tehty kuvapodcast, joka on julkaistu [Lämpio alustalla](#). Podcast-jaksot on toteuttanut Löytöstudio oy.

Katse Espooseen – kokonaisuus saa myös jatkoa Estradi-hankkeen jälkeen. Tulossa on biisipajoja palvelutaloissa, joissa Trubaduuri Tomi Pulkkinen säveltää ja sanoittaa kuusi Espoo-aiheista laulua ikäihmisiä osallistamalla. Biiseistä tehdään tallenteet, joita voi katsoa YouTubesta/Lämpioästä ja keväällä 2026 järjestetään myös konsertteja, joihin voi osallistua paikan päällä.

Runokilpailu avataan Lippulaivan kirjastossa 15.11.2025. Runokisaan voivat osallistua netin kautta 65+ henkilöt ja tarvittaessa kirjastolaiset auttavat runon lähettämässä. Osallistujat voivat myös hakea itselleen Katse Espooseen -kirjan kirjastosta omaksi inspiraatiokseen. Runoista tehdään kuusi näyttelyä kirjastoihin ja tilaisuus, jossa runoja luetaan lavalla ja tilaisuus striimataan (tai tehdään tallenne).

Sukupolvet yhdessä -toiminta käynnistyy lokakuussa 2025 yhdessä asukaspuistojen kanssa. (Tämän etä- tai digivaihtoehtoja ei ole vielä mietitty).

3.3 Vantaa

Yhteislaulua kotisohvalta

Helsingin kaupungin koordinoiman Estradi-hankkeen puitteissa Vantaalla järjestettiin yhteislaulutilaisuuksia netin välityksellä.

Yhteislaulutilaisuuksia järjestettiin perjantaisin kuusi kertaa syksyn 2024 ja kevään 2025 aikana. Lähetyksiä voi seurata Lämpiö.fi-alustalla sekä Vantaan kaupungin omalla youtube-kanavalla. Tilaisuuksissa laulettiin muun muassa kaikille tuttuja kansanlauluja ja laulattajana toimii Noora Salmi.

Yhteislaulutilaisuuksia voi siis katsoa milloin vaan, mutta jos seuraa tilaisuuksia reaaliajassa, voi myös äänestää viimeiseksi laulettavaa kappaletta juontajan kertomista vaihtoehtoista tai kommentoida muutenkin chatiin.

Kirjallisuusterapiakurssit

Vantaan kulttuurin etäpalvelukokeiluna toteutettiin kirjallisuusterapiakursseja syksyllä 2024 ja keväällä 2025. Yhteensä ryhmiä oli neljä, kaksi erillistä ryhmää syksyllä ja keväällä. Ryhmät kokoontuivat aina kerran viikossa, seitsemän viikkoa peräjälkeen. Osallistujamäärä oli kussakin ryhmässä rajattu 12 henkilöön. Kirjallisuusterapian maailmaan opastivat kirjallisuusterapiaohjaajat Maaria Harviainen ja Teija Varis.

Kirjallisuusterapeuttiset kurssit olivat vuorovaikutteisia tilaisuuksia ja kirjoitusharjoitukset ruokkivat jokaisen omaa luovuutta. 7–8- viikon mittaisten kurssien aikana ryhmän keskinäinen luottamus ehtii syntyä, ja usein syvälinenkin vuorovaikutus ryhmäläisten välillä ehtii kehittyä.

Kirjallisuusterapeuttisia menetelmiä käyttävät kurssit ovat paitsi vuorovaikutteisia, myös aktivoivia ja sosiaalisia. Verkossa tapahtuva kurssi mahdollistaa ihmisten kohtaamisen mahdollisista liikuntarajoitteista huolimatta. Seniori-kansalaiset pääsivät keskustelemaan ja tapaamaan muita samanhenkisiä ihmisiä.

Seitsemän kertaa etänä kokoontuvalla kirjallisuusterapiakurssilla perehdyttiin mm. luontokirjoittamisen keinoihin ja omaelämäkerrallisen kirjoittamisen mahdollisuuksiin. Kurssilla kysyttiin kirjallisuusterapeuttisten harjoitusten avulla, mitä minulle kuuluu juuri nyt, mistä olen tullut ja minne haluan olla matkalla. Kirjallisuuden tuntemusta ei vaadittu, eikä tekstejä arvioitu. Tärkeintä oli, mitä ajatuksia, tunteita ja havaintoja kirjoittaminen ja tekstit herättävät.

Ryhmässä pyrittiin positiiviseen ja luottamukselliseen vuorovaikutukseen, sillä sen on todettu lisäävän osallistujien henkistä ja sosiaalista hyvinvointia, sekä osallisuuden iloa.

Palautteen mukaan kurssit olivat hyvin suosittuja ja jatkoa toiminnalle olisi toivottu. Ryhmien toiminnassa oli eroja, onhan kyseessä vuorovaikutukselliset tilanteet ja ryhmän dynamiikka on aina erilainen osallistujien myötä.

3.4 Kauniainen

Kauniaisten kulttuurin etäpalvelukokeilu toteutettiin Vreal:in toteuttaman Virtuaalimatkat-pilottisarjan kautta. Kevään 2025 aikana tehtiin yhteensä 18 virtuaalimatkaa eli etävierailua erilaisiin kulttuurikohteisiin. Vrealin toteuttaman kevään 2025 pilotin kesto oli 6 viikkoa ja lähetys toteutettiin tiistaisin ja torstaisin. Mukana pilotissa oli kirjastoja, hoivakoteja ja kotikatselijoita ympäri Suomen. Paikat, joihin kokeilun kautta pääsi tutustumaan olivat Särestöniemi, Turun tuomiokirkko, Pietarsaaren historia, Porkkala (Neuvostoliiton tukikohta), Viipuri, Bunkkeri Irma.

Ensimmäinen virtuaalimatka tehtiin Särestöniemeen ja netti kaatui suuren osallistujamäärän takia. Markkinointi siis onnistui yli odotusten, linkkiä jaettiin useiden museoiden toimesta eteenpäin, esimerkiksi Didrichsenin taidemuseossa oli samaan aikaan esillä Särestöniemen teoksia.

Vrealin Virtuaalimatkat- pilotti oli mielenkiintoinen uusi avaus ja toivotaan, että se saa myös jatkoa!

Tule mukaan ainutlaatuiselle virtuaalimatkalle

Reidar Särestöniemen maailmaan!

Kuule tarinoita taiteilijan elämästä, luonnonsuojelusta ja intohimosta taiteeseen

Tutustu Särestöniemen kotiin ja ateljeehen aivan kuin olisit itse paikalla

Opastuksen pitää museon kokoelma-amanuessi Kaisa Kumpula, joka tuo taiteilijan tarinan eloon kiehtovilla yksityiskohdilla.

Virtuaalimatka

Tiistaina 27.5

klo 13:15–14:15

Osallistu ilmaiseksi

Paikkoja rajoitetusti!

Ei edellytä teknistä osaamista - saavu vain paikalle ja nauti elämyksestä!

Kokoelma-amanuessi
Kaisa Kumpula

4. Työpajat

Myönteinen avustuspäätös Estradi-hankkeelle saatiin jo syksyllä 2023, ja hankekunnista Espoo ja Vantaa ehdivät päättää etäkulttuurikokeilujen tekijät ja aiheen jo ennen Estradi-hankkeen virallista aloittamista vuoden 2024 alusta. Tästä syystä tuotantoklinikat / työpajat järjestettiin hiukan eri tavalla kuin hankehakemuksessa oli suunniteltu. Alkuperäisen suunnitelman mukaan oli tarkoitus etukäteen sparrata ja suunnitella tulevia kulttuurin etäpalvelukokeiluja tuotantoklinikoissa, joita järjestettäisiin hankekunnissa. Tuotantoklinikoihin oli suunnitelman mukaan mahdollista kutsua myös ulkopuolisia toimijoita.

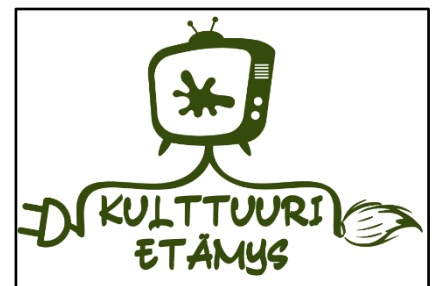
Koska yhteistyökuntien kulttuurin etäpalvelukokeiluista oli jo päätetty Espoon ja Vantaan osalta, tuotantoklinikoiden sisältötavoitteet arvioitiin uudella tavalla. Klinikoiden sisällöissä keskityttiin vertaisoppimiseen ja tavoitteena oli oppia hyviä käytäntöjä vuorovaikutteisesta työskentelystä ja saada välineitä siihen, miten ikäihmisiä voi osallistaa ja saada mukaan etänä järjestettäviin kulttuurin etäpalveluihin.

Työpajojen pitäjiksi kutsuttiin tahoja, joilla oli jo hyvää kokemusta kulttuurin etäpalveluiden toteuttamisesta. Heidän koettiin olevan parhaita opastajia toimijoille, jotka vasta miettivät tai kaipaavat uusia ideoita kulttuurin etäpalveluiden toteuttamiseen.

4.1 Kulttuurietämys-malli

Katri Lagerström on kehittänyt opinnäytetyössään ryhmämuotoisen, vuorovaikutuksellisen ja reaaliaikaisen [Kulttuurietämys](#) -ryhmämallin. Katri osallistui hankkeen webinaariin ja yhteydenoton jälkeen päätimme tehdä yhteistyötä aiheen tiimoilta ja pyysimme häntä esittelemään tarkemmin kehittämänsä mallia. Työpajaan osallistujat kokivat työpajan mielenkiintoiseksi ja innostavaksi.

Kulttuurietämys on ryhmämuotoinen toimintamalli vuorovaikutteisen kulttuurin etäelämyksen kokemiseen. Toimintamalli on tarkoitettu kotona asuville yli 65-vuotiaalle. Ryhmäkerralla tehdään yksi etävierailu kulttuurikohteeseen. Vierailun aikana ollaan suorassa yhteydessä kulttuurikohteeseen, keskustellaan kaikkien osallistujien kanssa ja jaetaan koettua sekä oman ryhmän että muiden ryhmien kesken. Kulttuurietämys-mallin työpaja toteutettiin Lämpiö.fi alustan kautta.

Työpajoja järjestettiin kahdelle eri ryhmälle, sosiaali- ja terveysalan toimijoille ja kulttuurialan toimijoille. Sote-alan työpajassa pohdittiin miten Kulttuurietämys -mallia voisi hyödyntää alan toiminnoissa ja miten etäkulttuuripalveluiden elämyksellisyyttä voi tukea eri palvelusektoreilla tai yksiköissä. Kulttuurialan työpajassa pohdittiin sitä, millainen merkitys vuorovaikutuksella on etäelämykseen ja millaisia esityksiä voisi tarjota ja mitä niissä olisi hyvä huomioida. Työpajoissa toteutettiin myös käytännössä kulttuurielämys -ryhmä, eli tehtiin kaksi lyhyttä vierailua kulttuurikohteisiin Hämeenkyrön kotiseutumuseo ja kuvataiteilija Liisa Hietasen työhuone.

Erityisesti kulttuurietämys-malli ihastutti mutkattomalla suhtautumisellaan etäosallistumiseen; museoon tutustuminen onnistui mainiosti puhelimen videopuhelun kautta. Ei haittaa, vaikka kuva vähän heiluukin, kyseessä on yhteinen vuorovaikutteinen kokemus, jossa pääasia on olla yhdessä kulttuurin äärellä. Tärkeää on, että ikääntyneet saavat testata ja kokeilla uudessa ympäristössä toimimista ja heillä on koko ajan tukena henkilö, joka auttaa ja opastaa uuden äärellä. Vuorovaikutus ja ryhmäytyminen on keskiössä ja pääosassa on ihmisten kohtaaminen.

Hämeenkyrön vapaaehtoiset Rönky ry:ssä työskentelevä Katri Lagerström on hakenut kulttuurietämys-mallin jatkokehittämiselle Leader- rahoitusta, rahoituspäätöstä odotellaan vuoden 2025 lopulla.

4.2 Kirjallisuusterapia-työpajat

Vantaan kulttuurin etäpalvelukokeiluna järjestettiin kirjallisuusterapiaryhmiä syksyllä 2024 ja keväällä 2025, joista saatiin hyvää palautetta osallistujilta.

Osana Estradi-hanketta järjestettiin työpajoja, joista toinen kokonaisuus järjestettiin sosiaalialan työntekijöille ja toinen kulttuurialan työntekijöille. Työpajojen ohjaajina toimivat Vantaan kulttuurin etäpalvelukokeilun Teija Varis ja Maaria Harviainen.

Kumpikin ryhmä kokoontui kaksi kertaa viikon välein, kaksi tuntia kerrallaan. Työpajoissa tutustuttiin kirjallisuusterapiaan työskentelytapana ja tilaisuuksissa myös tutustuttiin käytännössä kirjallisuusterapian työskentelytapaan tutustumistehtävän kautta. Työpajaan sisältyi myös lyhyt kirjoitustehtävä (lapsuus- / nuoruusmuistojen herättelyä). Kyseisiin työpajoihin osallistui kumpaankin ryhmään 10–15 henkilöä ja osallistujat olivat innostuneita aiheesta ja kokivat saavansa sen kautta uusia oppeja. Tavoitteena oli esitellä tapoja, kuinka kirjallisuusterapian metodeja voisi käyttää osana omaa työtään ikääntyneiden kanssa työskennellessä.

5. Seminaarit ja webinaarit

Estradi-hankkeen aikana toteutettiin taide- ja kulttuuritoimijoille neljä erisisältöistä, avointa webinaaria/ seminaaria ikääntyneille suunnattujen kulttuurin etäpalveluihin liittyen. Keskeisessä osassa tilaisuuksissa oli hankkeen tuotoksien esittely, vertaisoppiminen ja uusien toimintamallien esittely. Hankkeen webinaarien ja seminaarien sisältöä kehitettiin palautteen perusteella, ja pyrittiin tuomaan esille niitä aiheita, joista osallistujat halusivat tietää lisää. Tulevista tapahtumista ja hankkeen aikana toteutetuista selvityksistä tiedotettiin AILI-verkoston kautta sekä hankkeen aikana kerätyllä postituslistalla, jolla oli noin 120 henkilöä.

Estradi-hankkeen ensimmäinen seminaari järjestettiin 10.9.2024 Helsingin kaupungintalon tapahtumatorilla. Tilaisuudessa esiteltiin hankekuntien (Helsinki, Espoo ja Vantaa) tulevia kulttuurin etäpalvelukokeiluja, kuultiin kokemuksia ikääntyneille suunnattujen kulttuurin etäpalvelujen järjestämisestä ja pohdittiin tekijänoikeuskysymyksiä. Hanketyöntekijä Reetta Kankare ja yleisötyöntekijä Hanna Nuorala Helsingin kaupunginteatterilta kertoivat omista kokemuksistaan etäsisältöjen tuottamisesta, onnistumisista ja haasteista, taidelaitoksen näkökulmasta. Tilaisuudessa käsiteltiin myös kulttuurin etäpalveluihin liittyviä tekijänoikeuskysymyksiä ja tähän aiheeseen johdatteli Tiina Kautio Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporesta ja Teostosta Antti Valkama.

Vuosi 2025 käynnistettiin hankkeen webinaarilla 16.1.2025, jossa esiteltiin juuri valmistuneen kulttuurin etäpalveluiden rahoitus- ja ansaintalogiikkaa tarkastelevan selvityksen tuloksia. Selvitystä esitteli sen tekijä Laura Halonen, jonka saimme mukaan hankkeeseen Metropolia AMK:n yhteyksien kautta. Tämän lisäksi Katri Lagerström esitteli opinnäytetyössään kehittämää kulttuurietämysmallia, joka on ryhmämuotoinen toimintamalli vuorovaikutteisen kulttuurin etäelämyksen kokemiseen.

Kevään webinaarissa 7.5.2025 klo 13–15 keskityttiin esittelemään hankkeessa toteutettuja kulttuurin etäpalvelukokeiluita ja kuultiin muun muassa hankkeen aikana toteutettujen Espoon ja Vantaan etäkulttuurikokeilujen kuulumisia. Webinaarissa esiteltiin myös hankkeen aikana tehdystä selvitystyöstä liittyen ikääntyneille suunnattujen kulttuurin etäpalvelujen käsite- ja laatumäärittelystä.

Hankkeen loppuseminaarissa 18.9. esiteltiin ikääntyneille suunnattujen kulttuurin etäpalvelujen kehittämiseen keskittyneen Estradi-hankkeen tuloksia. Cupore esitteli juuri valmistuneen Estradi-hankkeen toimeksiannosta tekemänsä selvityksen tuloksia. Seminaarissa esiteltiin myös hankkeen aikana toteutettuja kulttuurin etäpalvelukokeiluja Helsingin kaupunginorkesterin Tiistaietkojen, Espoon kaupungilta Katse Espooseen-projektin ja Kauniaisten toteuttaman Vrealin Virtuaalimatkojen kautta.

6. Selvitykset

Aikaisemmat selvitykset ja käytännön kokemukset ovat osoittaneet, että ikääntyneiden kulttuurin etäpalveluiden kehittäminen on hyvin hajanaista. Alalla ei ole vielä yhteistä ymmärrystä keskeisistä käsitteistä ja laadusta, tieto ja hyvät käytännöt kulkevat satunnaisesti ja alan ymmärrys tekijänoikeuksista ei ole selkeä. Nämä kaikki osaltaan hidastavat ja vaikuttavat ikääntyneille suunnattujen kulttuurin etäpalveluiden laajamittaista kehitystä.

Estradi-hankkeen aikana toteutettujen selvitysten kautta näihin haasteisiin on pyritty vastaamaan.

Oppilastyönä hankkeen aikana toteutettiin selvitys kulttuurin etäpalveluja tarjoavien alustojen mahdollisuuksista ja Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporelta tilattiin selvitys taide- ja kulttuurialan toimijoiden omista näkemyksistä kulttuurin etäpalveluihin liittyvistä rahoitus- ja ansaintamahdollisuuksista. Hankkeessa toteutettiin myös selvitykset liittyen laatuun ja käsitteiden määrittelyyn, jotka toimivat alkusysäyksenä laajemmalle ja tarkemmalle aiheiden tarkastelulle ja lisäävät osaltaan ymmärrystä näihin aihealueisiin.

6.1 Taide- ja kulttuurialan toimijoiden ansainta- ja rahoitusmallit digitaalisilla alustoilla

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporelta tilatun Estradi-selvityksen tulokset kokoava raportti käsitteli digitaaliseen kulttuurituotantoon liittyviä ansainta- ja rahoitusmahdollisuuksia.

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore selvitti ryhmähaastattelujen ja kyselyn avulla taide- ja kulttuurialan toimijoiden kohtaamia ansainnan esteitä digitaalisilla alustoilla. Keskeisenä käytännön haasteena nousi esiin rahoituksen puute: sekä tuotannon teknisen toteutuksen että sisällön levityksen ja markkinoinnin rahoitus on usein riittämätöntä. Rahoituksen hankeperustaisuus vaikeuttaa toiminnan jatkuvuuden turvaamista.

Digitaalinen sisällöntuotanto edellyttää monialaista teknistä ja tuotanto-osaamista. Enemmistö kyselyyn vastanneista katsoi, että taide- ja kulttuurialalla ei tällä hetkellä ole riittävää osaamista etäkulttuurisisältöjen ja -palvelujen tuottamiseen.

Lähde: Kautio, Tiina & Lefever, Nathalie (2025). Kulttuuria digialustoilla – kohti kestäviä ansaintamalleja. Tietokortti 14. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.

Ansainnan esteet liittyvät usein myös yleisön tavoittamiseen: erityisesti pienillä toimijoilla markkinoinnin resurssit voivat olla vähäiset, ja ne voisivat hyötyä alustalta saatavasta tuesta.

Haasteita aiheuttaa myös sopivan jakelualustan löytäminen. Markkinoinnin vaikeudet korostuvat erityisesti silloin, kun kohderyhmän digitaaliset taidot ovat valtaväestöä heikkommat.

Digitaaliset alustat ovat edelleen suhteellisen uusi ja yhä muotoutuva levityskanava kulttuurisisällöille. Jotta teknologiseen kehitykseen perustuvan ansainnan edellytykset parantuisivat, tulisi digitaalinen ympäristö ymmärtää ennen kaikkea sisällöntuotannon lähtökohdaksi, eikä ainoastaan fyysisten sisältöjen jakelukanavaksi.

Yllä oleva teksti on hankkeesta laaditusta tietokortista, laajempi selvitys on luettavissa [Cuporen kotisivuilla](https://www.innokyla.fi/fi/toimintamalli/ikaantyneille-suunnattujen-kulttuurin-etapalvelujen-kehittaminen) sekä ikääntyneille suunnattujen kulttuuripalveluiden sivustolta INNO-kylässä <https://www.innokyla.fi/fi/toimintamalli/ikaantyneille-suunnattujen-kulttuurin-etapalvelujen-kehittaminen>

Toivon, ettei tässä huomaamatta siirretä vanhan polven haasteita vain uuteen ympäristöön, vaan oikeasti luodaan uutta matalamman kynnyksen kulttuuritilaa.

Lähde: selvityksen esikysely

6.2 Rahoitus – ja ansaintalogiikan selvitys oppilastyö

Oppilastyönä hankkeessa toteutettiin selvitystyö ikääntyneille kohdennettujen kulttuurin etäpalveluiden kentän toimijaverkostosta. Selvitystyön toteutti toimeksiantona opiskelija Laura Halonen. Metropolia Ammattikorkeakoulun yliopettaja Katri Halonen auttoi löytämään omista opiskelijoistaan ja kontakteistaan oppilastyön laatijan ja hän oli mukana toteutetun selvityssuunnitelman laadinnassa ja ohjauksessa.

Laura Halosen tekemässä selvityksessä pyrittiin haastattelututkimuksen kautta paikantaa ikääntyneille kohdennettujen kulttuurin etäpalveluiden kentän toimijaverkostoa. Selvityksessä eriteltiin kentällä käytössä olevia ansaintamalleja ja luotiin selvityksen tulosten perusteella skenaariot mahdollisista rahoitusmalleista.

Laura Halosen tekemän selvityksen pohjalta on nähtävissä, että rahoitusmallien monipuolistaminen on avainasemassa palveluiden jatkuvuuden varmistamisessa. Julkisrahoitteisissa malleissa korostuvat saavutettavuus ja yhteiskunnalliset vaikutukset, mikä tekee niistä erityisen tärkeän tukipilarin kulttuurihyvinvointipalveluille. Voittoa tavoittelemattomat verkostomallit hyödyntävät kolmannen sektorin osaamista ja resursseja, mutta vaativat tuekseen pitkäjänteistä sitoutumista. Liiketoimintapohjaiset mallit puolestaan mahdollistavat yritysten yhteiskuntavastuullisuuden hyödyntämisen ikääntyneiden hyvinvoinnin hyväksi ja voivat tuoda kumppaniyrityksille näkyvyyttä. Tulevaisuuden kannalta keskeistä on näiden mallien yhteensovittaminen niin, että jokainen toimija voi löytää oman roolinsa ja hyötyä yhteistyöstä.

Vaikka kulttuurin etäpalveluiden asema osana kulttuuripalveluita on edelleen vaiheessa, uudenlaiset palvelualustat ovat jo nyt osaltaan edistämässä kulttuurin saavutettavuutta. On havaittavissa, että

kyseessä on sekä Suomessa että kansainvälisesti yhä kehittyvä markkina, jolla toimii keskenään eri rahoitusmallein mahdollistettuja toimijoita.

6.3 Laatutavoitteet: kulttuurin etäpalvelu ikääntyneille

Aikaisemmissa ikääntyneiden etäkulttuuripalveluihin tarkasteluun liittyvissä hankkeissa ja pohdinnoissa on todettu, että laadunmäärittelmistä ei ole olemassa yhteisesti jaettua ymmärrystä.

Estradi- hankkeen yhtenä tavoitteena oli selkeyttää yhteisesti havaittuja ja jaettuja laatutavoitteita, jotka tulisi huomioida ikääntyneille suunnattuja kulttuurin etäpalveluja toteuttaessa. Laatutavoitteita pyrittiin tunnistamaan kutsumalla Estradi-hankkeen tilaisuuksiin osallistuneita mukaan yhteiskehittämiseen. Hankkeen työntekijät olivat tunnistaneet neljä aluetta, joihin tulisi erityisesti kiinnittää huomiota. Havaittiin, että erityisesti kulttuurin etäpalveluiden sisältöihin, yleisöön, tekniseen toteutukseen ja viestintään liittyviin kysymyksiin vastaaminen on oleellista, kun tavoitteena on toteuttaa laadukas ikääntyneille suunnattu kulttuurin etäpalvelu. Nämä havainnot esiteltiin hankkeen kevään 2025 webinaarissa ja samalla kutsuttiin osallistujia mukaan yhteiskehittämiseen. Vain muutama ilmoitti kiinnostuksesta, joten kehittäminen jäi pitkälti hankkeen työntekijöiden harteille.

Helsingin kaupunginorkesterin yleisötyövastaava Annika Kukkonen oli tärkeä apu laatutavoitteiden muotoilussa, hänelle suuri kiitos!

Laatutavoitteet ikääntyneille löytyy Innokylästä:

<https://www.innokyla.fi/fi/toimintamalli/ikaantyneille-suunnattujen-kulttuurin-etapalvelujen-kehittaminen>

6.4 Käsitteiden määrittelyä ja sanastovinkkejä

Estradi-hankkeen yhtenä tavoitteena oli tehdä ikääntyneille suunnattujen kulttuurin etäpalveluiden kehittämisestä systemaattisempaa, muun muassa perehtymällä keskeisten käsitteiden määrittelyyn. Samalla tavoitteena oli koota sanastoa ja ilmauksia, joita palvelujen tuottajat voivat käyttää palveluista viestiessään.

Käsitteiden määrittelyä ja aiheeseen liittyvää sanastoa pyrittiin tunnistamaan kutsumalla Estradi-hankkeen tilaisuuksiin osallistuneita mukaan yhteiskehittämiseen. Hankkeen työntekijät olivat tunnistaneet jo etukäteen käsitteitä ja tutustuneet aiheeseen ja näitä havaintoja esiteltiin hankkeen kevään 2025 webinaarissa. Kuten laadun kohdallakin, vain muutama henkilö ilmoittautui yhteiskehittämisen tilaisuuksiin, joten käsitteiden määrittely ja sanastotyö jäi pitkälti hankkeen työntekijöiden harteille.

Sanastoa ja ilmauksia saatiin kuitenkin koottua kulttuurin etäpalveluiden parissa työskenteleville työn tueksi. Arvokasta asiantuntija-apua tähän työhön saatiin Kotimaisten kielten keskukselta eli

Kotuksesta; erityisasiantuntija Henna Makkonen-Craig auttoi yleiskielen ilmausten kokoamisessa ja niiden ymmärrettävyyden arvioinnissa.

Tavoitteena ei ole ollut luoda sääntöjä käsitteiden käyttöön liittyen, vaan tuoda esille niiden moninaisuutta ja ehdottaa suosituksia. Tärkeä tavoite on, että viestitään selkeästi ja kohderyhmä huomioiden. Yleisölle viestittäessä tulisi pyrkiä ammattislangin ja vaikeasti avautuvien ilmausten sijaan yleissanojen käyttöön, silloin kun sellaisia on.

Käsitteiden määrittelyä ja sanastovinkkejä löytyy Innokylästä (kesken):

<https://www.innokyla.fi/fi/toimintamalli/ikaantyneille-suunnattujen-kulttuurin-etapalvelujen-kehittaminen>

6.5 Tekijänoikeudet

Estradi -hankkeen aikana oli tavoitteena käydä eri tekijänoikeusjärjestöjen kanssa keskustelua siitä, miten tekijänoikeuskorvausvelvollisuutta olisi mahdollista uudistaa. Hankkeen aikana keskusteltiin useaan otteeseen Teoston Antti Valkaman kanssa tilanteesta ja hän myös antoi palautetta Lämpión sivuille tuotetuista yleisluontoisista tekijänoikeuksiin liittyvästä ohjeistuksesta. Toiveena oli, että hankkeen aikana käydään laajempaa keskustelua eri tekijänoikeusjärjestöjen kanssa, mutta viesti ainakin Teostosta oli, että kenttä on vielä kehittymässä ja kaikki on vielä sen verran uutta ja kaikille epävarmaa (ml. tekijänoikeusjärjestöt, ammattiliitot), joten parasta on sopia asioista tapauskohtaisesti. Tekijänoikeusjärjestöistä saa hyvin apua erilaisiin tilanteisiin ja Lämpión sivulle on lisätty yhteystiedot tekijänoikeusjärjestöihin ja laadittu yleinen ohjeistus tekijänoikeusasioista.

Alusta on tekijänoikeuksien näkökulmasta vastuullinen taho, koska alusta tekee yleisölle välittämisen ja tallentamisen. Lähtökohtaisesti Teosto lisensoi digitaaliset alustat. Teoston näkökulmasta Lämpión lanseeramisen yhteydessä on tehty tulkinta, että Lämpioon sisältöjä tuottavilla julkiset toimijat, joilla on jo valmiiksi tarvittavat oikeudet sisältöjen toteuttamista varten. Tämän vuoksi tulkittiin, että tekijänoikeuksien varmistaminen lankeaisi Lämpión sisällöntuottajille, eikä alustalle kuten tyypillisessä tilanteessa. Tämän tulkinnan lähtökohtana on kuitenkin ollut, että sisällöntuottajat rajaantuvat ensisijaisesti kunnallisiin toimijoihin. Sitä mukaan, kun Lämpión sisällöntuottajat moninaistuvat, on tarpeen arvioida uudelleen tekijänoikeuksiin liittyviä vastuita. Toiminta on tähän mennessä ollut vielä suhteellisen pienimuotoista. Lämpión jatkoa arvioitaessa on olennaista varmistaa tekijänoikeuskysymyksien järjestämiseen liittyvät vastuut.

Yleisenä ohjeistuksena taide- ja kulttuuritoimijoille suositetaan, että sopimuksia tehdessä on hyvä ottaa jo siinä vaiheessa huomioon, että sisältöä mahdollisesti näytetään etänä. Myös suoratoistona ja tallenteena toteutettujen tuotantojen tekijänoikeudelliset seikat eroavat, ja tämä tulee huomioida.

7. Verkostoituminen

Ikääntyneille suunnattujen kulttuuripalveluiden kehittäjäkentällä on jo laaja yhteistyö- ja hankeverkosto, jonka päälle Estradi rakentuu. Ikääntyneille suunnattujen kulttuuripalveluiden kehittämisestä vastaa muun muassa AILI-verkosto, joka koostuu 13 kunnasta, ja on jo vuodesta 2016 lähtien luonut yhteistä ymmärrystä ja osaamista kentälle. Pysyvien ja laajamittaisten vaikutusten saamiseksi Estradi-hankkeessa pyrittiin tekemään tiivistä yhteistyötä – ei ainoastaan hankekumppanikuntien kanssa – vaan myös AILI-verkoston sekä muiden alan keskeisten toimijoiden ja käynnissä olevien hankkeiden kanssa. Estradi -hankkeessa syntyneet tuotokset eivät edusta vain hanketta, vaan ovat käytettävissä ja hyödynnettävissä laajasti.

Helsinki on vetänyt vuodesta 2016 lähtien AILI-verkoston hankkeita, joissa on kehitetty valtakunnallista kulttuurisensiori- ja vanhustyön kuntaverkostoa. Helsinki vastasi 2023 AILI-verkoston AURA-hankkeesta (hankkeen rahoitus: IKO - Hyvinvointia kulttuurista ikäihmisille/Taike), jossa luotiin vuoteen 2030 asti ulottuva tiekartta ikääntyneiden kulttuurihyvinvoinnin ja -palveluiden kehittämisestä AILI-verkostolle.

Yhtenä Estradi-hankkeen tavoitteena oli perustaa valtakunnallinen ikääntyneiden etäkulttuuripalveluita kehittävä ”foorumi”. Tämä jäi kehitysasteelle, koska AILI-verkosto, jonka pohjalta se oli tarkoitus rakentaa, on myös kuihtunut osallistujamääriltään.

Hankkeen aikana tehtiin yhteistyötä muiden hankkeiden kanssa muun muassa osallistumalla yhteisellä esittelypisteellä Kuntamarkkinoille 2024 Yhteistuumin- ja KUDOS-hankkeiden kanssa. Mukana esittelypisteellä oli myös Taiken Kulttuuritoiminnan asiantuntijapalvelut kunnille-toiminta.

Estradi-hanke osallistui myös Oulussa järjestettyyn KUDOS-hankkeen loppuseminaariin 20.11.2024. KUDOS-projekti oli Oulun, Jyväskylän, Kuopion ja Lahden kaupunkien yhteiskehittämisen malli, jonka tavoitteena oli parantaa kuntien kulttuuritoiminnan digikyvykkyksiä. Projektissa toteutettiin 13 kehittämisspilottia, joiden avulla vastataan kuntien kulttuuritoiminnan haasteisiin. Pilotit käsittelivät muun muassa tekoälyä ja kulttuuriperinnön digitalisointia. Loppuseminaari tarjosi uusia näkökulmia ja käytännön malleja kuntien kulttuuripalveluiden digitalisaation kehittämiseen.

Samalla viikolla Oulussa järjestettiin myös kaksipäiväinen seminaari AVARA 2024: Art & Tech <3 Wellbeing. Seminaarissa oli monia mielenkiintoisia kansainvälisiä puhujavieraita ja se toi yhteen taiteen, kulttuurin ja teknologian ammattilaiset ympäri Euroopan.

Oulu on Euroopan kulttuuripääkaupunki vuonna 2026. Oulu2026:n tavoitteena on, että valtaosa vuoden 2026 kulttuuriohjelmasta olisi koettavissa hybridinä. Oulun vierailulla tavattiin myös henkilökohtaisesti Mirko Siikaluomaa, jonka kanssa pidettiin yhteyttä Teamsin välityksellä yhteiskehittämisen tiimoilta. Siikaluoman vetämässä Hybridituottaja 2026 -hankkeessa luodaan ja pilotoidaan tapahtuma-alalle entistä kiinnostavampia digitaalisia ratkaisuja, miten livetapahtumia voidaan kokea mukaansatempaavasti ja elämyksellisesti myös kotisohvilta ja kännyköiden kautta. Hankkeessa on toteutettu Hybridituottajan käsikirja, joka on ladattavissa tältä sivustolta <https://oulu2026.eu/ohjelma/hankkeet/hybridituottaja2026/>

Osaka World Expo 2025

Estradi -hankkeen Riikka Mäkinen vieraili myös [Osaka World Expo 2025](#):ssa osana Suomen delegaatiota heinäkuussa 2025.

Vierailun taustalla oli aikaisempi yhteistyö Kaapelitehtaan ja Helsingin kaupungin kanssa. Vuonna 2022 Raisa Karttunen Koy Kaapelitalolta, Silva Siponkoski ja Sara Kuusi Helsingin kaupungilta sekä Matti Selin Rovaniemen kaupungilta tekivät Creative Ageing-puhujakiertueen Irlannissa, Skotlannissa, Walesissa ja Englannissa. Kiertue perustui edellisenä vuonna ilmestyneeseen *Love in the Cold Climate- Creative Ageing in Finland*-julkaisuun, jossa esiteltiin 18 esimerkkiä siitä, miten Suomessa taide ja kulttuuri on huomioitu ikääntyneiden palveluissa ja hoivatyössä.

Julkaisu tehtiin yhteistyössä yksityisen The Baring Foundationin kanssa. Toinen kiertueen tukijoista oli Suomen Britannian ja Irlannin-instituutti. Johtajana siellä oli tuolloin Jaakko Nousiainen.

Nousiainen nimitettiin vuoden 2025 alusta Suomen Japanin Instituutin johtajaksi. Koy Kaapelitalo oli tehnyt Japanin Instituutin kanssa jo aiemminkin yhteistyötä, mutta nyt mietittiin mahdollisuutta vierailla Japanissa. Nousiainen ehdotti, että Osakassa järjestettävän World Expo -tapahtuman yhteydessä järjestettäisiin Pohjoismaiden paviljongissa Creative Ageing-teemapäivä, ja Koy Kaapelitalo vastaisi sen päivän suunnittelusta yhdessä instituutin kanssa. Tapahtumapäivä oli lauantaina 12.7.2025.

Kevään aikana puhujia varmistettiin ja ohjelma tarkentui. Ohjelmaan tuli myös viimehetken muutoksia, mm. Turun AMK/Terveys ja hyvinvointi joutui viime hetkellä perumaan tulonsa, mutta onneksi Helsingin edustajat olivat varmistuneet lähtemään matkaan.

Puheenvuorot kestivät yhteensä noin tunnin, ja ne toistettiin päivän aikana kolmeen kertaan. Lisäksi ohjelmaa ennen, sen välissä ja lopuksi esiintyi Timo Taikuri, eli Timo Kulmakko.

Kuulijoita kukin esitys keräsi n. 30–55 hlöä, ja ne herättivät erittäin vilkasta keskustelua esitysten päätteeksi. Taiteen ja kulttuurin ottaminen mukaan vanhuspalveluihin tuntui japanilaisille olevan jotain täysin uutta. Erityisesti kuulijoita kiinnostivat myös yksinäisyyden torjuminen, kirjaaminen sekä datan kerääminen.

Instituutti oli tehnyt loistavaa työtä kutsuessaan Osakan kaupungin vanhuspalvelusta ihmisiä paikalle. Ensimmäistä esitystä oli kuulemassa heiltä jopa 12 henkeä.

Osakan kaupunki oli erittäin innostunut Helsingin mallista, ja paikalla olleet hälyttivät paikalle vielä kolme henkilöä lisää, joiden kanssa pidettiin päivän päätteeksi yhteinen palaveri. Palaverissa luotiin pohjaa kaupunkitason yhteistyön suunnittelulle Osakan ja Helsingin vanhuspalveluiden välille.

Käyntikortteja vaihdettiin aktiivisesti ja yhteiskuvissa poseerattiin kunkin esityksen päätteeksi.

Kaapelitehdas on järjestämässä keväällä 2026 seminaarin, johon kutsutaan puhujia Japanista saatujen kontaktien kautta. Yhteistyö jatkuu.

8. Lämpio-alustan jatkokehitys

Estradi-hankkeen kulttuurin etäkokeilut toteutettiin pääasiallisesti verkossa toimivalla Lämpio.fi-alustalla, jota ylläpitää yksityinen yritys Codaone oy. Codaone oy:n alihankkija Webaitio Oy /Vooler toteutti palvelua loppukesään 2024, jonka jälkeen Codaone otti alustan kokonaispalvelun tuottamisen haltuunsa.

Alustan palveluntuottajan muutoksen myötä alustan toiminnallisuudessa on ollut haasteita, mutta perustoiminnot ja Estradi-hankkeen etäkulttuuripalvelukokeilut on kuitenkin pystytty toteuttamaan suunnitellusti.

Kesän ja syksyn 2025 aikana keskusteltiin mahdollisuudesta, että Lingsoft-niminen yritys ottaisi vetovastuun Lämpio.fi-alustan sisällöstä, Codaonen jäädessä yhä toteuttamaan sivuston teknistä ylläpitoa. Tämä prosessi on tätä raporttia kirjoitettaessa vielä kesken.

Hankkeen aikana kerättiin tietoa, miten Lämpio-alustaa tulisi jatkokehittää, jotta sieltä löytyvät etäkulttuuripalvelut olisivat mm. mahdollisimman saavutettavia ja vuorovaikutteisia. Hankkeen aikana valittiin keskeiset toimenpiteet: miten mm. alustan saavutettavuutta ja vuorovaikutteisuutta voitaisiin jatkokehittää, ja toteutettiin niihin liittyvät tekniset muutokset.

Estradi-hankkeen aikana Lämpio-alustalla on tehty sen toiminnallisuuteen liittyviä korjauksia, Kaverikatsomo on rakennettu uudelleen ja toiminnallisuutta on jatkokehitetty. Hankkeen aikana toteutettiin Lämpio-alustan ilmeen uudistus ja tehtiin ohjeistukseen päivitys. Myös alustan tukea kehitettiin ja sen ylläpito liitettiin osaksi Codaonen tikettijärjestelmää.

8.1 Lämpöön tulevaisuus

Estradi-hanketta edeltäneessä Lämpö-hankkeessa rakennettiin digitaalinen Lämpö.fi-alusta, johon Helsingillä on käyttöoikeussopimus, kuten myös muilla hankekunnilla (Jyväskylä, Oulu, Turku, Tampere). Käyttöoikeus on voimassa elokuuhun 2026 asti. Tämän jälkeisen ajan mahdollisesta käyttöoikeudesta on sovittava erikseen.

Lämpö-hankkeen käyttöoikeussopimus on hankintalaissa (1397/2016) 4 §:ssä tarkoitettu käyttöoikeussopimus, jolla tilaaja siirsi Lämpö-alustaa koskevan palvelun tarjoamisen ja hallinnoimisen sekä siihen liittyvän toiminnallisen riskin toimittajalle ja maksoi etukäteen palvelun käyttöoikeudesta sopimuskaudelle omalta osaltaan.

Lämpöön ansaintamalliksi on alustan rakentamisen yhteydessä suunniteltu ja toteutettu malli, jossa Lämpöössä voi julkaista sekä maksullisia, että ilmaisia sisältöjä. Tällä rakenteella alustan ylläpitäjä on tavoitellut kestäväää taloudellista pohjaa, jolla Lämpö ei olisi riippuvainen yksinomaan hankerahoituksesta, kuntien osuuksista ja kykenisi toimimaan pitkäjänteisesti. Käytännössä Lämpöössä ei kuitenkaan toistaiseksi ole kyetty toteuttamaan tätä maksullisten sisältöjen osuutta. Vaikka esimerkiksi Helsingin kaupungilla ei ole omistajuutta alustaan, hankekuntien kannalta on tärkeää, että Lämpöön ansaintamalli on realistinen ja alustan pitkäjänteinen kehittäminen on mahdollista. Jos ikääntyneille suunnatut etäsisällöt kehitetään alustalle, joka on uhatta poistua tulevaisuudessa käytöstä epärealistisen mallin vuoksi, niin paljon tehdystä kehitystyöstä katoaa samalla.

Koska Lämpöön ansaintamalliksi on suunniteltu maksuttomien ja maksullisten sisältöjen yhdistelmä, alusta on rakennettu Magento 2 –verkkokaupan pohjalle. Tämä on havaittavissa sivuston toiminnassa ja aiheuttaa tiettyjä rajoitteita. Etenkin sisällöntuottajien näkökulmasta. Jos jatkosuunnitelmiin ei tulevaisuudessa kuulu maksullisten ja maksuttomien sisältöjen yhdistelmä, niin on syytä arvioida myös mikä tekninen alusta olisi palvelun kannalta tarkoituksenmukaisin.

Alusta on tekijänoikeuksien näkökulmasta vastuullinen taho, koska alusta tekee yleisölle välittämisen ja tallentamisen. Lähtökohtaisesti Teosto lisensoi digitaaliset alustat. Teoston näkökulmasta Lämpöön lanseeramisen yhteydessä on tehty tulkinta, että Lämpöön sisältöjä tuottavilla julkiset toimijat, joilla on jo valmiiksi tarvittavat oikeudet sisältöjen toteuttamista varten. Tämän vuoksi tulkittiin, että tekijänoikeuksien varmistaminen lankeaisi Lämpöön sisällöntuottajille, eikä alustalle kuten tyypillisessä tilanteessa. Tämän tulkinnan lähtökohtana on kuitenkin ollut, että sisällöntuottajat rajaantuvat ensisijaisesti kunnallisiin toimijoihin. Sitä mukaan, kun Lämpöön sisällöntuottajat moninaistuvat, on tarpeen arvioida uudelleen tekijänoikeuksiin liittyviä vastuita. Toiminta on tähän mennessä ollut vielä suhteellisen pienimuotoista. Lämpöön jatkoa arvioitaessa on olennaista varmistaa tekijänoikeuskysymyksien järjestämiseen liittyvät vastuut.

Lämpöön tuottaa sisältöjä moninainen joukko sisällöntuottajia. Tavoitteena oli alustan rakentamisen yhteydessä, että Lämpöön sisällöntuottajien määrä olisi nykyistä tilannetta laajempi ja sisällöt tukisivat toisiaan tuomalla toisilleen yleisöjä. Lämpöön pääsopimuskumppani Codaone Oy otti projektin aikana toteuttamisvastuun alihankkijana toimineen palveluntuottaja Vooler Oy:n tehtävistä.

Tämä hidasti osaltaan palvelun kehittämistä.

Lämpöön ylläpidon siirryttyä täysin Codaone Oy:lle, on löytynyt selkeitä osa-alueita, jotka eivät ole teknisen taustan ylläpitämiseen erikoistuneen Codaone Oy:n vahvuuksia. Näitä on paikattu Codaone

Oy:llä parhaan mukaan, kuitenkin esimerkiksi sisällöntuottajien ja sivuston käyttäjien tuki ei ole niin aktiivista, kuin alkuperäisen sopimuksen allekirjoitusvaiheessa on visioitu.

Lämpöön sisältöjä on tuotettu lähes täysin hankerahoituksilla. Tämä on johtanut siihen, että sisältöjä tulee alustalle aalloittain. Etäsisältöjen julkaisemissa tärkeää on kuitenkin tasaisuus, jonka kautta yleisö voisi oppia, että Lämpööstä löytyy aina uutta katsottavaa ja osallistuttavaa. Nykyiset pitkät tauot toiminnassa saavat sivuston vaikuttamaan hylätyltä. Näitä taukoja syntyy luonnollisesti esimerkiksi lomakausien ajaksi. Mutta suurempi vaikutus on hankekausien välisellä ajalla ja hankekuntien epäaktiivisuudella sisällöntuottajina.

Lämpö on myös sisältöjensä puolesta rakennettu sen vision mukaan, joka on ollut Voolerin alkuperäinen suunnitelma sivuston toimivuudesta. Käytännössä sisällöt kuitenkin lähtevät muovautumaan omille urilleen vasta, kun niitä aletaan toteuttaa. Tämä on johtanut siihen, että paikoin todellisuus ja se mitä sivuston ohjeistuksissa tai toteutuksessa luvataan, eivät täysin vastaa toisiaan. Tästä esimerkki on mm. Kaverikatsomo, jossa on visioitu toteutettavan tapaamisia, joissa ikääntyneet katsovat yhdessä Lämpöön toteutettuja sisältöjä. Tällaista toimintaa ei ole kuitenkaan koskaan oikeastaan syntynyt. Sen sijaan Kaverikatsomoa on käytetty lähes ainoastaan vuorovaikutteisten etäryhmien tapaamisten yhteydessä, joissa Lämpöössä olevat tallenteet eivät ole käytössä.

Koska toiminta kehittyy ja muovautuu Lämpöössä sitä mukaa kuin sisällöntuottajilla kertyy suoritettuja toteutuksia, niin tarve kokemuksen karttumisen yhteydessä jatkuvalla tekniselle kehittämiselle säilyy. Tästä esimerkkinä on kaverikatsomon kehittäminen siihen suuntaan, joka tukee sellaista toimintaa kuin siellä todellisuudessa toteutetaan. Sen sijaan, että pysytään vanhoissa malleissa, jotka ovat visioitu ennen alustan rakentamista.

Hankekuntien kannalta olisi tietenkin toivottavaa, että Lämpöön kävijämääriä pystyttäisiin kasvattamaan. Näin eri kuntien etäsisällöt voisivat tukea toisiaan. Esimerkiksi kun kävijöitä saapuu Helsingin kaupungin sisällön innoittamana Lämpöön, sopimuksessa niin samalla muiden hankekuntien sisällöt Lämpöössä saavat näkyvyyttä. Kävijämäärien kasvattamisen eteen tehtävällä työllä ei kuitenkaan ole nykytilanteessa selkeää vetäjää, koska tämä vastuu on lähes kokonaan alustan ylläpitäjälle. Tämä rakenne on kuitenkin osoittautunut ainakin tähän asti ylläpitäjälle taloudellisesti liian haastavaksi ja työlääksi toteuttaa. Tämä on osaltaan johtunut siitä, että digitaalisten kulttuuripalvelujen tuottamisen rakenne on edelleen kehittyvässä vaiheessa.

Nyt käyttöoikeuden piirissä olevien kuntien ja mahdollisten tulevien julkisten palveluntuottajien kannalta on olennaista, että Lämpö-palvelun toiminta- ja ansaintamalli ovat uskottavia ja sisällöt relevantteja. Tämä kokonaisuus on palveluntuottajan ensisijaisella vastuulla.

9. Loppupäätelmät; opit ja tulevaisuuden kehittämiskohteet

Estradi-hankkeessa on erilaisten kokeilujen ja toimien myötä pyritty vastaamaan kulttuurin etäpalveluja parissa työskentelevien toiveisiin ja tarpeisiin. Taide- ja kulttuurialan toimijoille on tuotettu suosituksia ja vinkkejä Estradi-hankkeen selvitysten kautta ja hankkeen aikana on toteutettu kokeilevia ja innostavia ikääntyneille suunnattuja kulttuurin etäpalveluita Lämpiö-alustalla.

Korona-pandemian aikaan tarve kulttuurin etäpalveluille oli suuri ja uusia toimintamalleja kehiteltiin monin paikoin pakon edessä. Tämänhetkinen tilanne on varsin erilainen ja esimerkiksi Helsingin kaupungin ikääntyneisiin liittyvät tavoitteet seuraavassa hyvinvointisuunnitelmassa tähtäävät ikääntyneiden liikkumisen lisäämiseen edistämiseen ja ikääntyneiden yksinäisyyden ja syrjäytymisen vähentämiseen. Vaikka kulttuuria ja taidetta voi hyvin kokea etänä ja siihen voi luoda myös toimivia vuorovaikutteisia elementtejä, on kasvokkain kohtaaminen yhä tärkeää.

Palvelun tarve kasvaa: Suomen eläkeikäinen väestö jatkaa nopeaa kasvuaan, myös 2040-luvulla. 2050-luvulla Suomessa asuu noin 1,5 miljoonaa eläkeikäistä, ja vuonna 2050 jo joka seitsemäs suomalainen on yli 74-vuotias. Erityisesti kaikista iäkkäimpien eli yli 84-vuotiaiden määrä kasvaa. Se kasvaa erityisen nopeasti 2030-luvun alusta lähtien ja kasvu jatkuu voimakkaana 2050-luvulle saakka. Iäkkään väestön voimakas kasvu on vääjäämätöntä kaikilla Suomen alueilla. Tämä suuri demografinen murros tulee haastamaan sekä kuntien että hyvinvointialueiden palvelutuotannon tulevaisuudessa. (lähde: [MDI:n tutkimus](#))

Kuntien tarpeet ja resurssit vaihtelevat voimakkaasti: Jos Estradi-hanke olisi toteutettu jossain muualla kuin pääkaupunkiseudulla, voisivat tulokset olla varsin erilaisia. Suomi on pitkien välimatkojen maa ja monessa kunnassa kulttuurin etäpalveluiden tarve on jo nyt suuri ja kulttuurin etäpalvelut muodostavat jo olennaisen osan näiden kuntien palvelujen tarjontaa.

Etäpalvelut täydentävät perinteisiä kulttuuripalveluita: Ikääntyneille suunnatut kulttuurin etäpalvelut ovat täydentävää kulttuuripalvelua ja suunnattu erityisesti niille, joilla ei ole mahdollisuutta lähteä liikkeelle ja osallistua kulttuuritapahtumiin henkilökohtaisesti paikan päällä.

Osaamisvaje ja priorisoinnin tarve ovat ajankohtaisia: Ikääntyneille suunnattujen kulttuurin etäpalvelujen osaamista taiteen ja kulttuurin kentällä on toistaiseksi melko vähän. Lisäksi digitaalisten palvelujen kehittäminen ei ole ollut palvelujen kehittämisen keskiössä. Kyseessä ei ole kuitenkaan vain aieimmin vakiintuneiden tapahtumien siirtämisestä verkkoon, vaan työhön liittyy paljon uuden oppimista, kehittämistä ja kokeilemistä, joka vie aikaa.

Markkinat ja rahoitusmallit ovat vielä kehitysvaiheessa: Kulttuurin etäpalveluiden vakiinnuttaminen osaksi kulttuurin palvelutarjontaa on vielä kesken. Jatkuva kehittäminen ja hankkeet hankkeiden perään vievät aikaa. Erityisesti rahoituksen hankeperustaisuus ja rakenteiden kehittymättömyys vaikeuttavat toiminnan jatkuvuuden turvaamista. Alan keskeisenä käytännön haasteena on myös rahoituksen puute: sekä tuotannon teknisen toteutuksen että sisällön levityksen ja markkinoinnin rahoitus on usein riittämätöntä.

Julkisen toimijan on arvioitava kriittisesti omaa toimintaansa osana palvelutuotannon markkinan kokonaisuutta: Selkeää tarvetta ikääntyneille suunnatuille kulttuurin etäpalveluille on, mutta toteutustavoista ei ole vielä olemassa riittävän toimivia malleja. Lämpiön tuotannot kilpailevat muiden verkossa julkaistavien sisältöjen kanssa, joita toteuttavat yksityiset ja julkiset tahot. Nykytilanteessa ikääntyneiden etäpalveluita tarkastellaan kunnissa ja kaupungeissa osana ikääntyneille suunnattujen palveluiden kokonaisuutta. Todellisuudessa yhteistä kosketuspintaa on kuitenkin laajempi kansallinen

ja kansainvälinen mediakenttä, kuten suoratoistopalvelut ja muut verkossa toimivat tahot. Olisi siis tärkeää kasvattaa ymmärrystä koko laajemmasta mediakentästä, johon (ikääntyneille suunnatut) kulttuurin etäpalvelut sijoittuvat.